

1. Referentie

Referentie	Vandoorne, J., De Witte, H. & Hooge, J. (2000). De maatschappij: kennis, houdingen en politieke voorkeur. In H. De Witte, J. Hooge & L. Walgrave (Eds.), <i>Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld. 12- tot 18-jarigen over hun leefwereld en toekomst</i> (pp. 209-252). Leuven: Universitaire Pers.
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	90 - 5867 - 085 - 6
Publicatievorm	Bijdrage in reader

2. Abstract

Dit boek bevat de resultaten van een interdisciplinair onderzoek bij een representatief staal leerlingen uit het (gewoon voltijds) secundair onderwijs in Vlaanderen. Nagenoeg 5000 jongeren tussen 12 en 18 jaar vulden gedurende het schooljaar 1998-1999 een vragenlijst in op de schoolbanken. Daarin werd gepeild naar hun beleving van een groot aantal levensdomeinen, zoals hun welbevinden en zelfbeleving, de opvoedingsstijl van hun ouders, hun beleving van de school, vrije tijd en vrienden, werk en werkloosheid, religie, delinquentie, en naar hun opvattingen over de samenleving en politiek. Dit onderzoek is opgevat als een 'platformonderzoek': het biedt een referentiekader voor iedereen die wil weten hoe het met de jeugd in Vlaanderen gesteld is. Deze basisinformatie is relevant voor het brede publiek, voor beleidsmakers, jeugdwerkers, onderzoekers, de media én voor allen in de samenleving die begaan zijn met jongeren. Het onderzoek werd uitgevoerd door een samenwerkingsverband van vijf onderzoeksgroepen van de K.U.Leuven, en werd gefinancierd door de Vlaamse Gemeenschap (Impulsprogramma Humane Wetenschappen). Dit hoofdstuk belicht het 'maatschappelijke' luik uit de vragenlijst. Het bekijkt summier welke kennis jongeren hebben van de maatschappij, zowel op wettelijk als op organisatorisch vlak. In het tweede deel behandelt het hun maatschappelijke houding en opvattingen. Ten slotte rapporteert het hoe jongeren aankijken tegen politiek en politieke partijen.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Samenleving & politiek
Trefwoord(en)	'Alledaags' racisme, anomie, autoritarisme, economische progressiviteit, houding, jeugdcentrisme, kennis, opvattingen, partijvoorkeur, politiek, politieke partijen

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	toenmalig minister-president van de Vlaamse Regering, tevens bevoegd voor Wetenschap en technologie.
Onderzoeker(s)	Wendy Mertens Onderzoekscentrum voor Secundair en Hoger Onderwijs Departement Pedagogische wetenschappen Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen K.U.Leuven Vesaliusstraat 2 3000 Leuven Tel: 016/ 32 62 03 Fax: 016/ 32 62 00 http://ppw.kuleuven.be/ppw/algemeen/wegwped.htm Jeanine Hooge & Jan Vandoorne

	HIVA Centrale Administratie Parkstraat 47 3000 Leuven Tel: 016/ 32 33 33 Fax: 016/ 32 33 44 hiva@kuleuven.be http://www.hiva.be
--	---

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Welke kennis bezitten jongeren over de maatschappij (wettelijk en organisatorisch)? Welke houding hebben jongeren ten aanzien van de maatschappij? Welke opvattingen hebben jongeren over de maatschappij? Hoe staan jongeren tegenover politiek en politieke partijen?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeksmethode	Kwantitatief onderzoek met schriftelijke vragenlijsten. Het onderzoek werd gevoerd door het afnemen van een schriftelijke vragenlijst. Deze vragenlijst bevat negen grote delen die ieder verwijzen naar een deelaspect van de leefwereld van de leefwereld van jongeren of naar de jongeren zelf. Het betrof in hoofdzaak gesloten vragen, die peilden naar achtergrondvariabelen, de eigen identiteit, het gezin, de school, vrije tijd en vrienden, de maatschappij, religie, delinquentie en gezondheidsgedrag.
Onderzochte groep	Er werden 4829 leerlingen in het onderzoek opgenomen. Dit vormt iets meer dan 1 % van de populatie jongeren uit het gewoon voltijds secundair onderwijs.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Kennis van wettelijke voorschriften en maatschappelijke instellingen	Leerlingen weten goed op welke leeftijd zij moeten gaan stemmen en tot welke leeftijd zij naar school moeten gaan. Met de leeftijd waarop ze alleen op café mogen gaan hebben 1 op 4 leerlingen het moeilijk. Deze leeftijd wordt overschat. Uit deze beperkte peiling weten we dat jongeren een relatief goede kennis hebben van hun rechten en plichten. Het PMS is de enige organisatie die bij de meeste jongeren gekend is en waar een grote meerderheid reeds contact meer heeft gehad. Met de andere organisaties (JAC, CBJ, VDAB, CGGZ) heeft telkens minder dan 5% van de jongeren contact gehad. Merkwaardig daarbij is dat specifieke jongerendiensten door een meerderheid van jongeren niet gekend zijn. De VDAB is dan weer door bijna 7 op 10 jongeren gekend. De kennis neemt toe met de leeftijd. Meisjes hebben een grotere kennis dan jongens en leerlingen uit het ASO hebben een grotere kennis van wettelijke voorschriften, terwijl TSO en BSO-leerlingen een grotere kennis hebben van maatschappelijke instellingen.
Anomie	Anomie verwijst naar een gebrek aan houvast in de samenleving. Gemiddeld scoren jongeren neutraal op anomie. Vlaamse jongeren hebben dus het gevoel verbonden te zijn met de maatschappij, maar dit gevoel van maatschappelijke houvast is niet bijster sterk. In volgorde van belangrijkheid blijkt anomie vooral samen te hangen met onderwijsvorm, beroepsklasse van de vader en kerkelijkheid. Geslacht en leeftijd blijken slechts een heel beperkte invloed uit te oefenen. Meisjes zijn iets minder anomischer dan jongens. Met de leeftijd stijgen ook de gevoelens van anomie. Leerlingen uit het beroepsonderwijs voelen zich anomischer. Kinderen van ongeschoolde arbeiders hebben een hogere mate van anomie dan hun leeftijdsgenoten.
Autoritarisme	Autoritarisme is de mate waarin jongeren zich rigied identificeren met autoriteit. Het autoritarisme is hoog onder jongeren. Vooral uitspraken waarbij jongeren een rol spelen, kunnen op instemming rekenen. Autoritarisme hangt samen met kerkelijkheid (gelovigen zijn meer autoritair),

	onderwijsvorm (BSO'ers scoren hoger dan TSO'ers en ASO'ers) en leeftijd (stijgend). Geslacht blijkt geen verschillen teweeg te brengen. Ook de beroepsklasse van de vader vertoont geen significante samenhang, alhoewel er een tendens is de arbeidskinderen iets autoritairder zijn. Al bij al hebben de achtergrondkenmerken een beperkte verklarende kracht. Het autoritarisme is dus in alle lagen van onze onderzoekspopulatie verspreid.
'Alledaags' racisme	Ongeveer 38 % van de jongeren vindt dat er te weinig begrip is voor vreemdelingen in ons land en 45 % vindt dat de aanwezigheid van verschillende culture onze samenleving verrijkt. Minder instemming is er echter bij de uitspraak over het toekennen van stemrecht. Een positieve houding ten opzichte van vreemdelingen leidt dus niet bij iedereen tot het toekennen van gelijke rechten. De cultureel racistische uitspraak die verwijzen naar het profiteren van de sociale zekerheid, kunnen op minder bijval rekenen. Vlaamse scholieren nemen tegenover vreemdelingen geen discriminerende of 'alledaags' racistische houding aan, maar evenmin een emancipatorische. De schaal voor 'alledaags racisme' vertoont vrij veel spreiding, wat betekent dat de meningen over aanwezigheid van vreemdelingen in onze samenleving vrij sterk van elkaar verschillen. Jongens staan negatiever ten opzichte van vreemdelingen dan meisjes. Daarnaast is er een niet te negeren samenhang met kerkelijkheid. Ongelovigen en niet-praktiserende gelovigen houden er een significant negatiever houding op na in vergelijking met aanhangers van andere godsdiensten. ASO'ers hebben significant minder negatieve opvattingen in vergelijking met leerlingen uit het TSO. Leerlingen uit het BSO verschillen in mindere mate van TSO'ers, alhoewel ze toch iets negatiever staan ten opzichte van vreemdelingen. De beroepsklasse van de vader heeft een beperkte invloed. Hoe ouder de jongeren, hoe negatiever de houding ten opzichte van vreemdelingen. Jongeren die in een anomischer toestand verkeren en autoritaire jongeren, staan negatiever tegenover vreemdelingen. Hoe meer kennis jongeren hebben van de instellingen – als maat voor zicht op de maatschappelijke complexiteit – hoe minder negatieve houdingen ze aannemen ten aanzien van vreemdelingen. Het opleidingseffect kan door anomie en autoritarisme niet worden weg verklaart.
Economische progressiviteit	Gemiddeld zijn Vlaamse scholieren op sociaal economisch vlak eerder links, maar over de rol van de overheid en de strijd van arbeiders is er minder eensgezindheid. Meisjes zijn meer economisch progressief dan jongens. Kinderen van hogere leidinggevende en zelfstandigen zijn iets minder progressief op economisch vlak. Kinderen van ongeschoolde arbeiders zijn daarentegen iets progressiever dan routine hoofdarbeiders. Anomie hangt redelijk sterk samen met economische progressiviteit, maar is slecht in heel beperkte mate in staat het effect van beroepsklasse te verklaren. Hoe autoritairder iemand is en hoe meer kennis iemand heeft van maatschappelijke organisaties, hoe progressiever men zich opstelt. Daarnaast merken we nog invloed van geslacht halveert na inbreng van de attitudeschalen. Dit houdt waarschijnlijk verband met het feit dat meisjes iets anomischer zijn dan jongens. Opmerkelijker is echter het leeftijdseffect. Hoe ouder de jongere, hoe minder progressief de economische opvattingen. Jongeren uit het beroepsonderwijs zijn – na controle voor andere achtergrondkenmerken – minder progressief dan leerlingen uit het TSO.
Belangstelling in politiek	Bijna 8 op 10 jongeren stelt dat ze geen of weinig belangstelling hebben in politiek. ASO'ers zijn sterker politiek geïnteresseerd dan TSO'ers en BSO'ers. Jongens en oudere scholieren vertonen meer politieke belangstelling dan meisjes, respectievelijk jongere scholieren.
Kennis van politieke partijen	De traditionele partijen (CVP, SP en VLD) zijn bij 9,5 tot 12 % van de jongeren niet gekend. Agalev is door 14 % van de jongeren niet gekend, de VU door 20 %. Het Vlaams Blok daarentegen is dan weer de gekende partij, slecht 5 % van de jongeren heeft nog nooit van het bestaan van deze partij gehoord. Gemiddeld zijn 5,3 partijen gekend (max. 6). Ongeveer 73 % van de leerlingen kent alle partijen. Er zijn dus slechts weinig leerlingen die een beperkte 'kennis' hebben van de politieke partijen. ASO'ers vertonen meer kennis van politiek. De kennis van de politieke partijen hangt eveneens samen met geslacht (jongens kennen meer politieke partijen dan meisjes) en de leeftijd (hoe ouder, hoe meer kennis). De onderwijsvorm is ook hier de sterkste determinant van politieke kennis. De kennis van politieke partijen is voor een deel

	bepaald door de interesse die jongeren in de politiek vertonen. Hoe groter de interesse in de politiek, hoe meer politieke partijen gekend zijn.
Partijvoorkeur	Het <i>Vlaams Blok</i> is de best gekende partij, maar tevens ook de meest controversiële: deze partij kent de meeste 'sterke tegenstanders' maar ook het meeste 'sterke voorstanders'. Het is alleszins de partij die de sterkste 'emoties' oproept. De partij brengt dus een sterke polarisering teweeg.. <i>Agalev</i> is in vergelijking met de andere partijen niet zo goed gekend bij de jongeren. Doch eens gekend, wordt deze partij door veel jongeren verkozen. <i>Agalev</i> draagt zelfs de voorkeur weg van het grootste aantal jongeren. De <i>VU</i> is, zoals hoger reeds werd vermeld, de minst gekende partij. Maar daarnaast telt ze ook het laagste aantal voorstanders (15 %). Bert Anciaux is echter bij jongeren één van de populairste politici. De traditionele partijen (<i>CVP</i>, <i>SP</i> en <i>VLD</i>) verschillen onderling niet sterk in aantal voor- en tegenstanders. De helft van de jongeren neemt een neutrale positie tegenover deze partijen in, wat een aanduiding van de lage belangstelling is die politiek bij de jongeren weet te wekken. De achtergrondkenmerken van jongeren hebben een invloed op partijvoorkeur. Zo werden er samenhangen vastgesteld met de onderwijsvorm, beroepsklasse van de vader en kerkelijke betrokkenheid. Ook de maatschappelijke houdingen die in dit hoofdstuk werden besproken blijken een impact te hebben op de partijvoorkeur van de scholieren. De tendensen die daarbij naar voor komen zijn vrij vergelijkbaar met degene die bij volwassenen werden vastgesteld. Bij partijvoorkeur van jongeren spelen dus min of meer dezelfde processen als bij het stemgedrag bij volwassenen.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

De bedoeling van dit onderzoek is een soort algemeen overzicht te maken van 'de toestand' van de jeugd in Vlaanderen. Daarbij wensen de auteurs een veelheid aan levensdomeinen in kaart te brengen, zoals hun levensomstandigheden, hun sociaal-psychologisch welbevinden, hun ideologisch referentiesysteem, hun kennis van en perspectieven op de samenleving, hun verwachtingen en enkele opvallende gedragingen. Het onderzoek werd uitgevoerd door een samenwerkingsverband van vijf onderzoeksgroepen van de K.U.Leuven.

In dit hoofdstuk wordt het 'maatschappelijke' luik belicht: de kennis die jongeren hebben over de maatschappij (wettelijk en organisatorisch), maatschappelijke houdingen en opvattingen en hoe kijken jongeren naar de politiek en politieke partijen.

Maatschappelijke kennis (wettelijk en organisatorisch).

De maatschappelijke kennis is groter bij ouder scholieren. Meisjes hebben over het algemeen een iets betere kennis. De samenhang met onderwijsvorm is complexer. Met betrekking tot de kennis van wettelijke voorschriften vonden de onderzoekers dat ASO'ers een iets betere kennis hadden, terwijl de BSO'ers en TSO'ers een betere kennis hadden van organisaties en diensten.

Maatschappelijke houdingen en opvattingen.

Er wordt hier een onderscheid gemaakt tussen sociaal-culturele en sociaal-economische opvattingen. Cultuur conservatisme en economisch conservatisme zijn twee fundamentele dimensies. Voor het sociaal-culturele wordt in het onderzoek het politiek intolerante besproken: negatieve houding ten opzichte van vreemdelingen en autoritarisme. Vlaamse jongeren scoren hier neutraal. Op anomie (gebrek aan betrokkenheid op het maatschappelijk gebeuren) scoren de jongeren neutraal. De mate van anomie hangt sterk samen met de onderwijsvorm. Ook autoritarisme hangt samen met deze visie op vreemdelingen. De Vlaamse scholieren scoren relatief hoog.

Daarnaast werden ook de sociaal-economische opvattingen onder de loep genomen. Deze opvattingen handelen over de al dan niet gelijke verdeling van inkomen, status en bezit en de manier waarop deze gelijkheid dient te worden gerealiseerd. De ondervraagde Vlaamse jongeren zijn redelijk 'links' te noemen in sociaal-economisch opzicht. Dit is vooral zo bij jongeren die zich iets anomischer voelen.

Politiek

Het onderzoek belicht eerst de politieke belangstelling. Die is beperkt. Ook de voorkeuren voor diverse politieke partijen werden onder de loep genomen. Daaruit blijkt dat de meeste jongeren bijna alle partijen kennen. De kennis en de belangstelling hangen samen met de onderwijsvorm. Jongeren uit het BSO vertonen minder belangstelling in politiek en hebben minder kennis van politieke partijen. Deze jongeren voelden zich tevens maatschappelijk minder betrokken. Agalev draagt de grootste voorkeur weg bij jongeren. Ook de 'traditionele' partijen doen het goed. Het Vlaams Blok kent het meest tegenstanders, maar ook een niet te onderschatten groep voorstanders. De partijvoorkeur wordt voor een deel gedetermineerd door sociale achtergrondkenmerken en door de hogere vermelde attitudes. Bij jongeren vinden we dezelfde tendensen terug die ook bij volwassen spelen.